

سقوط رتبه علمی ایران دانشگاه‌ها به کدام سو می‌روند؟!

پس از کش و قوس‌های فراوان، بالاخره طرح استیضاح رضا فرجی‌دانا، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری از سوی هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی اعلام وصول گردید تا نامبرده در چهارشنبه هفته جاری، پاسخگوی شبهات و دغدغه‌های به حق نمایندگان ملت پیرامون عملکرد شائبه‌برانگیز وزارتخانه تحت‌امرش باشد.

گزارش مستند کیهان از مدیریت یکساله در وزارت علوم

سقوط رتبه علمی ایران دانشگاه‌ها به کدام سو می‌روند؟!

پس از کش و قوس‌های فراوان، بالاخره طرح استیضاح رضا فرجی‌دانا، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری از سوی هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی اعلام وصول گردید تا نامبرده در چهارشنبه هفته جاری، پاسخگوی شبهات و دغدغه‌های به حق نمایندگان ملت پیرامون عملکرد شائبه‌برانگیز وزارتخانه تحت‌امرش باشد.

همزمان با اعلام قطعیت استیضاح وزیر علوم، روزنامه‌ها و سایت‌های زنجیره‌ای در اقدامی سازماندهی شده و هماهنگ، تمام مساعی خویش را به کار گرفتند تا اقدام به استیضاح نمایندگان را عکس‌العملی در برابر افشای اسامی بورسیه‌های به اصطلاح غیرقانونی قلمداد کرده و این استیضاح را صرفاً سیاسی جلوه دهند. این اقدام هماهنگ در حالی از سوی رسانه‌های قبیله‌ای سازمان‌داده شد که موضوع بورسیه‌های اعطا شده از سوی وزارت علوم دولت سابق به عنوان یک مبحث فرعی مطرح بوده و علت اصلی استیضاح رضا فرجی‌دانا به قصور و تقصیرات وی درباره موضوعاتی چون بازگشت اساتید و دانشجویان مسئله‌دار به دانشگاه‌ها، «روند بدعت‌آمیز در گزینش روسای دانشگاهی»، «توقف روند رو به رشد پیشرفت علمی کشور» و «بکارگیری عناصر فتنه‌گر در پست‌های معاونتی وزارت علوم» بازمی‌گردد.

اما یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های نمایندگان در پیرامون استیضاح وزیر علوم، موضوع کاهش روند رو به رشد علمی کشور بوده است.

در همین ارتباط سرپرست پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) از تنزل رتبه علمی ایران در پایگاه استنادی اسکوپوس به رتبه 17 و پیشی گرفتن تایوان و فدراسیون روسیه از ایران خبر داد و گفت: این موضوع باید از سوی مقامات مسئول در آموزش عالی و تحقیقات علمی مورد کنکاش قرار گیرد.

دکتر جعفر مهاد در عین حال گفت: در سال 1391 برابر با سال 2012 میلادی این رقم به 40 هزار و 104 مدرک افزایش یافته که در تاریخ سنجش تولیدات علمی کشور بی‌سابقه است. در اینجا سهم ایران از کل تولید علم جهان 6/1 درصد است. مهاد در ادامه به کاهش قابل ملاحظه پیشرفت علمی کشور در برهه روی کار آمدن دولت یازدهم اشاره کرد و افزود: بررسی میزان تولیدات علمی کشور در سال 1392 برابر با سال 2013 میلادی در پایگاه استنادی اسکوپوس نشان می‌دهد که کل تولیدات علمی ایران 39 هزار و 99 مدرک است. سهم تولید علم ایران از کل تولید علم جهان 5/1 درصد بوده است. وی با اعلام نگرانی از روند نزولی علمی کشور در 4 ماهه نخست سال جاری میلادی تصریح کرد: آمار مربوط به سال 2014 میلادی که تنها چهار ماه از آن سپری شده است نشان می‌دهد که در این فاصله زمانی، ایران تنها 10 هزار و 916 مدرک در مجلات معتبر بین‌المللی منتشر کرده و در اسکوپوس نمایه‌سازی شده است.

آمار و ارقام فوق‌الذکر حاکی از آن است که اساساً مسیری که وزارت علوم در یک سال اخیر طی کرده، مسیر پیشرفت علمی نیست. چرا که بحث طرح‌های کلان ملی که در سال‌های گذشته در دانشگاه‌ها مطرح شد و با وجود کمبود هزینه، اجرای این طرح‌ها پیشرفت مناسبی را طی می‌کرد، به یکباره 47 طرح کلان در آخرین جلسه شورای عتف (علوم، تحقیقات و فناوری) به 8 طرح کاهش یافت!

طی یک سال گذشته، هر چند دستگاه‌های متناظر وزارت علوم چون وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی به رشد علمی خود ادامه داده و پیشرفت‌های قابل توجهی نیز کسب کرده‌اند، عمده توان وزارت علوم اما صرف مسائلی چون «انتخابات بازی» درباره رئیس‌ان دانشگاه‌ها شده و غلبه نگاه سیاسی، باعث شده چندین دانشگاه بزرگ و مطرح کشور، همچنان با سرپرست اداره شوند. تزلزل در نظام سیاستگذاری و فقدان شرایط لازم برای برنامه‌ریزی بلند مدت، رنج دردناک سیستم مدیریتی دانشگاه‌های کشور بوده است.

با این شرایط می‌توان نمایندگان ملت را در استفاده از اهرم فشار استیضاح علیه وزیر علوم دولت اعتدال محق دانست چه آنکه رهبری معظم انقلاب پیش از این نیز با ابراز نگرانی از کاهش روند رشد علمی کشور فرموده بودند: «مسئله حرکت علمی کشور به نظر من یک چیز اساسی است برای حیات آینده ملت ما لکن آنچه من را دچار دغدغه می‌کند این است که ما این حرکتمان هنوز به نقطه ثبات نرسیده است من می‌خواهم عرض بکنم مبادا وضعیتی پیش بیاوریم که این حرکت متوقف بشود.»

گفتنی است وزارت علوم در یک‌سال گذشته با تبدیل دانشگاه‌ها به باشگاه سیاسی، روند رو به رشد پیشرفت علمی کشور را مختل کرده است بطوری که علی‌رغم نیاز شدید کشور به شتابگیری تولید علمی و ثبات مدیریتی، مهمترین دانشگاه‌های

کشور در بلا تکلیفی بسر می‌برند و کماکان با سرپرست اداره می‌شوند. سیاسی‌کاری وزیر علوم پیرامون انتصاب سرپرستان دانشگاه‌ها به حدی بود که حتی در مواردی، تذکرات صریح شخص رئیس‌جمهور و اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی را نیز در پی داشت. این در حالی است که دانشگاه تهران به‌عنوان مرجع علمی کشور و مهم‌ترین تولیدکننده علم در منطقه، در طول یک‌سال گذشته، 2 سرپرست را به خود دیده و در عین حال بسیاری دیگر از دانشگاه‌های مطرح کشور نیز همچنان در بلا تکلیفی تعیین رئیس بسر می‌برند.

بازگشت گسترده اساتید مسئله‌دار و دانشجویان اخراجی به دانشگاه‌ها نیز از دیگر موضوعاتی است که به التهاب بیش از پیش فضای آموزش عالی کشور دامن زده است.

طی دوران مدیریت دولت اعتدال، مسئولان وزارت علوم با دعوت مجدد از اساتیدی که دارای سوابق سوئی چون ضدیت با نظام، مشارکت در فتنه 88 و حتی عضویت در شرکت‌های هرمی و مسائل غیراخلاقی بوده‌اند، از ایشان حمایت کرده و این حرکت را اقدامی در راستای بازگرداندن آرامش به اتمسفر دانشگاهی تعبیر می‌کنند!

از سوی دیگر از سرگیری تحصیل تعدادی از دانشجویان مرتکب اقدامات ضد امنیتی، محکومین قضایی و مرتکبین تخلفات اخلاقی که همگی با حکم قطعی شورای مرکزی انضباطی اخراج شده بودند از دیگر بدعت‌های وزیر علوم به شمار می‌رود که می‌توان آن را در حکم زورآزمایی سیاسی در قبال منتقدین ارزیابی نمود.

گفتنی است پس از جنجال‌های اخیر در خصوص دانشجویان بورسیه که به قصد فرار از اصل موضوع استیضاح صورت گرفته، معاون بورس و امور دانشجویان دولت دهم به پشت پرده برخی جنجال‌ها اشاره کرد و گفت: در بین این عزیزان، تعداد زیادی از مربیان موسسات آموزشی و پژوهشی و دستگاه‌های اجرایی کشور، دانشجویان ممتاز دانشگاه‌ها، ایثارگران و فرزندان معظم شهدا و جانبازان و آزادگان سرافراز و قهرمانان ورزشی ملی و بین‌المللی کشور هستند.

با فرض محالی که غیرقانونی بودن بورسیه این افراد اثبات شده باشد، بر اساس کدام قانون، مجوز انتشار آن در رسانه‌ها به‌دست آورده‌اید؟ و در نهایت سوال از مدیرانی که این اسامی را در اختیار دارند، این اسامی از چه طریقی از دست شما به بیرون راه یافته و در اختیار افراد مجهول‌الهویه و رسانه‌ها قرار گرفته است؟

مسلمی نائینی با بیان اینکه اخباری نیز مبنی بر اینکه توصیه‌هایی از تشکل‌های مختلف در خصوص افراد بورسیه در تعدادی از خبرگزاری‌ها منتشر شده است، تاکید کرد: علاوه بر موسسات و دستگاه‌های اجرایی، دیگر ارگان‌هایی که به ما در شناسایی افراد شایسته برای بورسیه شدن کمک می‌کردند، انجمن‌ها، تشکل‌ها و گروه‌های علمی و صنفی فعال دانشجویی و وفاداری به نظام اسلامی بودند. از آنها درخواست شد به اعضای واجد شرایط خود برای ثبت‌نام در سامانه بورس، توصیه و راهنمایی لازم را ارائه دهند. این کار نه تنها در این دوره بلکه در دوره‌های سابق نیز انجام می‌شد و از این طریق افراد بسیار خوب و باارزشی پذیرش می‌شدند.

مدیر کل بورسیه وزارت علوم دولت دهم افزود: پس از ثبت‌نام و تایید آنها، فرایند بررسی مدارک و مصاحبه علمی و عمومی آنها همانند بقیه داوطلبان انجام و افراد پذیرش شده و به تایید شورای مرکزی بورس وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که متشکل از معاونین وزارت، مدیر کل بورس و روسای تعدادی از دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های کشور بوده و با حکم وزیر منصوب می‌شدند قرار می‌گرفت. در این میان، سعی می‌شد گرایش خاص افراد مد نظر قرار نگرفته و حتی تعدادی از اعضای محترم تشکل‌ها و شوراهای دانشجویی کشور که با مدیران وزارت همسویی نداشتند نیز پس از طی فرایند بورس پذیرفته شده‌اند. یکی از این تشکل‌ها بیش از 10 نفر از اعضا یا مرتبطین خود که موفق به ثبت‌نام در سامانه بورس وزارت علوم شده بودند معرفی نمود که از این بین، تنها دو نفر در مراحل بررسی مدارک و مصاحبه علمی و عمومی در وزارت قبول شده و موفق به دریافت بورسیه تحصیلی شدند.

وی در ادامه گفت: تاکنون مدیران سابق وزارت، دانش‌آموختگان و دانشجویان عزیز نیز به خاطر پیگیری کمیته تعیین شده از طرف کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی صبر و تحمل نموده اما حق هرگونه پیگیری قانونی و اعاده حیثیت خود را از طریق مراجع قانونی درباره افراد، خبرگزاری‌ها و... که بدون آگاهی کافی اقدام به تخریب وجهه آنها را نموده‌اند محفوظ می‌داند.

اکنون می‌باید منتظر ماند و دید که آیا فرجی دانا به سلامت از گردنه پریچ و خم استیضاح عبور خواهد کرد یا اولین وزیر کنار گذاشته شده از دولت تدبیر و امید خواهد بود؟!